

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
Chambres Extraordinaires au sein des Tribunaux Cambodgiens

C21

អង្គបុរេជំនុំជម្រះ

PRE-TRIAL CHAMBER
CHAMBRE PRELIMINAIRE

សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ

លេខ: ០០១/១៨-០៧-០៧-អវតក/អបជ០១

ថ្ងៃទី ១៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧

របាយការណ៍ស្តីពីការពិនិត្យ

ORIGINAL DOCUMENT
RECEIVED ON 19/11/2007
AT 15:45 BY
NUP SOTHUN VICHET
ACTING CASE FILE
OFFICER

- ក) និតិវិធី
- ខ) អង្គច្បាប់
- គ) អង្គហេតុ

បានថតចម្លងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម
Certified Copy/Copie Conforme
ថ្ងៃទី(On/Le)...19...ខែ(Month/Mois).....NOU.
ឆ្នាំ(Year/Année).....2007
ក្រឡាបញ្ជី/ Greffier ..... NUP SOTHUN VICHET

ក) សេចក្តីផ្តើម

I- និតិវិធី

អនុលោមតាមវិធាន ៧៧(១០) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (“វិធានផ្ទៃក្នុង”) ប្រធានអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចេញដីកាចាត់តាំងលេខ ០៧-០៨-០០៦ អវតក/អបជ ចុះថ្ងៃទី ២៤-០៨-០៧ ចាត់តាំងលោកចៅក្រម **ហួត វឿន** និង លោកចៅក្រម **Rowan Downing** ឱ្យធ្វើរបាយការណ៍អំពីសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ស្តីពីដីកាយុំខ្លួនដែលត្រូវបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ និងអង្គហេតុដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង លេខ ០០១/១៤-០៨-០៧-០៧ អវតក/អបជ០១ ។

ដែលក្នុងនោះជម្រះចោទ:-

កាំង ហ្គេកអិវ ហៅ “**ឌុប**” ភេទប្រុស កើតថ្ងៃ ១៧ វិច្ឆិកា ១៩៤២ នៅភូមិ ពៅវើយ ឃុំពាមបាវ ស្រុកស្មោង ខេត្តកំពង់ធំ សញ្ជាតិ កម្ពុជា ទីលំនៅមុនពេលចាប់ខ្លួន នៅភូមិ អូរទន្ទឹម ឃុំ តាសាញ់ ស្រុកសំឡូត ខេត្តបាត់ដំបង មុនរបប គ្រូបង្រៀន ឪពុកឈ្មោះ កាំង គី (ស្លាប់) ម្តាយឈ្មោះ មាស គឹមសៀវ (រស់) ។ តំណាងដោយមេធាវីការពារ លោក ការ សាវ័ត្ត និង លោក Francois ROUX ។ ឌុប ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បទល្មើសដែលមាន ចែង និង ផ្តន្ទាទោសតាមមាត្រា ៥, ២៩ (ថ្មី) និង ៣៩ (ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០៤ (ច្បាប់

អ.វ.ត.ក) ។ នៅថ្ងៃទី ២ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០៧ មានបទចោទបន្ថែមដែលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានលើអនុសញ្ញា ហ្សឺណែវ ១៩៤៩ (Geneva Convention 1949) ដែលរំលោភបំពានលើមាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ។

គោលបំណងនៃរបាយការណ៍

របាយការណ៍របស់សហចៅក្រមរបាយការណ៍នេះ សរសេរជាពិស្តារអំពីសេចក្តីសម្រេច ដែលត្រូវបានប្តឹង ឧទ្ធរណ៍ និងអង្គហេតុដែលជាបញ្ហាចំពោះមុខតុលាការ ។ របាយការណ៍នេះ អាចជួយដល់អ្នកដែលមិនមែន ជាភាគីនៃរឿងក្តីឱ្យយល់អំពីបញ្ហាចំពោះមុខតុលាការ ។

II. អង្គហេតុ

សហព្រះរាជអាជ្ញា បានចោទប្រកាន់ ឌុច ក្នុងចំណោមបញ្ហាផ្សេងទៀតថាបានធ្វើការគ្រប់គ្រងមន្ទីរ ឃុំឃាំងសន្តិសុខ ស-២១ ចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧៥ និង១៩៧៩ ហើយក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គាត់ មានអំពើរំលោភបំពានឥតគណនាត្រូវបានប្រព្រឹត្តប្រឆាំងនឹងប្រជាជនស៊ីវិល ក្នុងន័យទូលាយ រួមមានការសម្លាប់ ការឃុំខ្លួន ការធ្វើទារុណកម្ម ដែលកើតឡើងក្នុងបរិបទនយោបាយនៃការរំលោភបំពានជាប្រព័ន្ធ និងប្រព្រឹត្ត ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ។ ក្នុងន័យចង្អៀត ការចោទប្រកាន់រួមមានការទុកអ្នកទោសនៅក្នុងរណ្តៅឱ្យ លង់ទឹកពេលភ្លៀងមក និងធ្វើទារុណកម្មដោយវាយធ្វើបាប ព្យួរនឹងខ្សែរពួរ ចាក់សម្លាប់ ចោះទម្ងន់ ឬដកក្រចក ហើយទុកឱ្យហូរឈាមរហូតទាល់ស្លាប់។

មានការអះអាងថា មានប្រជាជនស៊ីវិលរាប់ពាន់នាក់បានស្លាប់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ស-២១ ចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧៥ និង ១៩៧៩ ។

ខាងក្រោមនេះគឺជាលំដាប់លំដោយព្រឹត្តិការណ៍ ដែលទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួន ឌុច ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៩ ។ ហើយ ព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះមិនស្ថិតក្នុងជម្លោះឡើយ។

- ១០ ឧសភា ១៩៩៩ - ឌុច ត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយអាជ្ញាធរនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងនាំទៅកាន់ តុលាការយោធាក្រុងភ្នំពេញ ។ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតុលាការយោធាបានចេញដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យ ស៊ើបសួរដែលទាក់ទងនឹងរឿងរបស់ ឌុច ហើយការិយាល័យព្រះរាជអាជ្ញាបានចេញដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យ ស៊ើបសួរលើកទី ២ លេខ ០២៩/៩៩ ដែលក្នុងនោះព្រះរាជអាជ្ញាបានចោទប្រកាន់ ឌុច ជាមួយជនដទៃ ទៀតពីបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងនឹងសន្តិសុខក្នុងប្រទេស ។
- ៦ កញ្ញា ១៩៩៩ - ព្រះរាជអាជ្ញា សាវ សុខ ចេញដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ លេខ ០៤៤/៩៩ ដែលក្នុង នោះគាត់បានចោទប្រកាន់ ឌុច និង តាម៉ុក ពីបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលរំលោភលើមាត្រា ២ នៃក្រិត្យច្បាប់លេខ ១ ។

- ២២ កុម្មៈ ២០០២ - ២២ កុម្មៈ ២០០៣ - ២២ កុម្មៈ ២០០៤ “ ដើម្បីធានានូវភាពល្អប្រសើរនៃការស៊ើបសង្កេត” ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតុលាការយោធា បានចេញដីកាឃុំខ្លួន ឌុច ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ យោងតាមមាត្រា ៥ និង ៣៩ នៃច្បាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០១ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១ ។
- ២៨ កុម្មៈ ២០០៥ - ២៨ កុម្មៈ ២០០៦ - ២៨ កុម្មៈ ២០០៧ “ដើម្បីអនុវត្តនូវភាពល្អប្រសើរនៃការស៊ើបសង្កេត” ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតុលាការយោធាបានចេញដីកាឃុំខ្លួនចំនួន៣ ចោទពីបទល្មើសឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សដែលត្រូវការការពារជាអន្តរជាតិ យោងតាមមាត្រា ៦ និង ៨ នៃច្បាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៤ ។

III. ដីកាសន្និដ្ឋានចេញច្បាប់ស្នើសុំឱ្យស៊ើបសួររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា

នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ សហព្រះរាជអាជ្ញា នៃ អ.វ.ត.ក បានចេញនូវដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ដែលក្នុងនោះស្នើសុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបើកការស៊ើបអង្កេតប្រឆាំងនឹងជនសង្ស័យ ឱ្យរួមមាន ទាំង ឌុច ផងដែរ និងស្នើសុំឱ្យធ្វើការចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួនជនសង្ស័យទាំង ឌុច នោះ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើឱ្យមានការឃុំខ្លួន ឌុច ជាបណ្តោះអាសន្ន ដោយផ្អែកលើសំអាងថាមានមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់ដោយជឿជាក់ថា ឌុច បានចូលរួមក្នុងបទល្មើសដូចដែលបានចោទប្រកាន់ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ហើយការឃុំខ្លួនជាការចាំបាច់ក្នុងការការពារការគាបសង្កត់លើសាក្សី ការធានាពីវត្តមានរបស់ ឌុច ក្នុងពេលសវនាការ ការការពារសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គាត់ ក៏ដូចជាធានានូវសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ។

IV. ក) ដីកាឃុំខ្លួនចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

នៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អ.វ.ត.ក បានចេញដីកាឃុំខ្លួន ឌុច មកចំពោះមុខ ។ ឌុច ត្រូវបានផ្ទេរពីមន្ទីរឃុំឃាំងតុលាការយោធាមក អ.វ.ត.ក ។ នៅថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ បន្ទាប់ពីការធ្វើសវនាការតទល់គ្នា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែលមានរយៈពេលកំណត់មិនលើសពី ១ឆ្នាំ ។

១) មូលហេតុនាំឱ្យមានដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

អង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ដែលបានលើកឡើងដីកាសម្រេច

នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីតុលាការយោធា ឌុច ត្រូវបានដាក់អោយស្ថិតក្រោមការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ហើយស្ថិតក្រោមការឃុំខ្លួនចាប់ពីពេលនោះមក។ “ ការបន្តការឃុំខ្លួន

បណ្តោះអាសន្នរបស់គាត់ចោទជាបញ្ហាក្នុងបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ និង..... និងមាត្រា ៩(៣) និង ១៤(៣)(គ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ” ។

បញ្ហាគឺ “ តើការឃុំខ្លួនបែបនេះមានលក្ខណៈហួសហេតុ និង ចំពានដល់សិទ្ធិការពារខ្លួន ដែលប៉ះពាល់ដល់ការប្តឹងមកយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងមិនអនុញ្ញាតទៅទៀតអោយមានការឃុំខ្លួនជាថ្មី ចំពោះជនត្រូវចោទនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ឬរហូតដល់តម្រូវអោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបញ្ចប់ការប្តឹងចោទប្រឆាំងនឹងជននេះ ឬយ៉ាងណា ? ។

ជម្រើសគឺ: តើត្រូវអនុវត្តសុភាសិតបុរាណ *Male captus, bene detentus* ឬត្រូវអនុវត្តតាមទ្រឹស្តីរំលោភបំពាននីតិវិធី ឬយ៉ាងណា ? និយាយអោយងាយយល់ តើកាលៈទេសៈដែលត្រូវធ្វើការកាត់សេចក្តីលើជនជាប់ចោទ ពុំផ្តល់ផលប៉ះពាល់ដល់ការវិនិច្ឆ័យរបស់តុលាការទៅលើជនជាប់ចោទ ឬ អ្វីដែលបានកើតឡើងពីមុនមកទៅលើជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចាត់ទុកជាការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិជនជាប់ចោទ ដែលការបន្តដំណើរការនីតិវិធីគឺជា “ការល្មើសលើគោលគំនិតនៃការផ្តល់យុត្តិធម៌របស់តុលាការ” ?

សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

(១) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា ខ្លួនមិនមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការវាយតម្លៃអំពីភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ នៃការឃុំខ្លួនកន្លងមកដែលធ្វើទៅលើ ឌុច នោះទេ ។ ហេតុដែលថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវបានបង្កើតក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជានោះ មិនអាចនាំអោយមានការលើកឡើងថា តុលាការពិសេសនេះធ្វើការត្រូវរ៉ូវគ្នាជាមួយតុលាការយោធានោះទេ ។ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញទើបតែបានចាប់ផ្តើមដំណើរការពីថ្ងៃទី ២២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧ ប៉ុណ្ណោះ ពេលដែលវិធានផ្ទៃក្នុងបានចូលជាធរមាន ។

(២) ទ្រឹស្តីនៃការរំលោភបំពានមិនអាចអនុវត្តបានទេក្នុងករណីនេះ ។ យុត្តាធិការដែលប្រើប្រាស់ទ្រឹស្តីនេះតែងតែគិតទៅដល់សមាមាត្ររវាងការរំលោភបំពានដែលត្រូវធ្វើការចោទប្រកាន់ និងដំណោះស្រាយដែលស្នើឡើង ។ ក្នុងរឿងក្តីប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ការបញ្ចប់នៃការចោទប្រកាន់អាចកើតឡើងបានតែក្នុងករណីប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបន្ទាប់ពីបានពិចារណាទៅលើយុទ្ធសាស្ត្រ ដែលទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះយល់ឃើញថា:

“ នៅពេលដែលមិនទាន់មានរឿងបែបនេះទាល់តែសោះ ឬក៏រឿងដែលចោទប្រកាន់ថា ឌុច បានទទួលរងនូវអំពើធ្វើទារុណកម្ម ឬ ការធ្វើបាបធ្ងន់ធ្ងរមុនពេលការបញ្ជូនខ្លួនមកកាន់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ បើប្រៀបធៀបជាមួយនឹងបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិដែលដាក់បន្ទុកលើជនជាប់ចោទ ការបន្តការឃុំខ្លួនក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការយោធា មិនអាចចាត់ទុកថាជាការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរទៅលើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ” ។

ការជួសជុលសំណងចំពោះព្យសនកម្មដែលបង្កឡើងដោយការឃុំខ្លួនពីមុន និងមិនចោទជាបញ្ហាទេនៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបសួរ ។

មូលហេតុដែលនាំអោយមានការចេញដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នគឺ

- (១) កំរិតធ្ងន់ធ្ងរនៃបទចោទ បង្កបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរចំពោះសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ហើយការដោះលែង អាចបង្កឱ្យមានអំពើហិង្សាកើតមានឡើង
- (២) ព្រោះថា ឌុច ប្រហែលជានឹងអាចត្រូវផ្តន្ទាទោសអោយជាប់ពន្ធនាគារមួយជីវិត ដែលនាំអោយមានការព្រួយបារម្ភចំពោះការស្វែងរកការគេចខ្លួន និង
- (៣) ការឃុំខ្លួនជាបញ្ហាបាយដើម្បីការពារសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ ឌុច

V. ក) បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយ ឌុច ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

នៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ សីហា ឆ្នាំ២០០៧ មេធាវីរបស់ ឌុច បានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងដាក់សារណាចូលមកនៅថ្ងៃទី ៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៧ ។

ខ) សារណារបស់ ឌុច

មូលដ្ឋាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដូចមានលើកឡើងនៅក្នុងសារណារបស់មេធាវី:

- (១) ឌុច គួរតែត្រូវបានគេដោះលែងអោយមានសេរីភាព ដោយឈរលើមូលដ្ឋានដែលថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់គាត់គឺជាការរំលោភបំពានទៅលើច្បាប់កម្ពុជា និងបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីការការពារ សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងការពិចារណាលើភាពចាំបាច់តាមច្បាប់លើការរំលោភបំពាននេះមិនត្រូវបានគេធ្វើ ។
- (២) រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនកន្លងមកគួរតែត្រូវបានគេយកមកពិចារណា ដើម្បីកំណត់ថា គួរតែបន្តការឃុំខ្លួន ឌុច មួយឆ្នាំទៀតឬក៏យ៉ាងណា ហើយលក្ខខណ្ឌសំរាប់ឱ្យមានការឃុំខ្លួន ឌុច ក្នុងដីកាសម្រេចថ្ងៃទី ៣១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ ពុំគ្រប់គ្រាន់ ។
- (៣) ឌុច គួរតែទទួលបាននូវសំណងជម្ងឺចិត្ត ចំពោះការខូចខាតដែលបានទទួលរង ដែលបណ្តាលមកពីការឃុំខ្លួនលើសរយៈពេលកំណត់តាមច្បាប់ ។

ការអះអាងផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍គាំទ្រមូលដ្ឋានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ

១. ភាពមិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នៃការឃុំខ្លួន

មាត្រា ១៤(៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ និងមាត្រា ៥(៣) នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ (ស្រដៀងនឹង មាត្រា ៩(៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ) ត្រូវបានរំលោភបំពាន ។ មាត្រាទាំងនេះចែងគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានថា ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិ

ទទួលបាននូវការកាត់សេចក្តីក្នុងរយៈពេលសមស្របមួយ ឬមិនដូច្នោះទេត្រូវដោះលែងអោយមានសេរីភាព ដែលត្រូវយកមកអនុវត្ត ។

សិទ្ធិនេះត្រូវបានការពារដោយច្បាប់កម្ពុជា៖ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ ១៩៩៣, ច្បាប់ UNTAC ឆ្នាំ ១៩៩២, ច្បាប់ស្តីអំពី រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៩៩ ។

ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែលមានរយៈពេលច្រើនជាង ៨ ឆ្នាំ គឺខុសនឹងច្បាប់កម្ពុជា ។ បទចោទថ្មីត្រូវបានគេធ្វើឡើងជាច្រើនដងប្រឆាំងនឹង ឌុច ដើម្បីបន្តការឃុំខ្លួនគាត់ ។

រដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងថា ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវគោរពសិទ្ធិពលរដ្ឋ ដូចមានចែងក្នុងលិខិតតុបករណ៍ផ្សេងៗស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ ។

មាត្រា ៩(៣) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ចែងថា “ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការកាត់សេចក្តីក្នុងរយៈពេលសមស្របមួយ ឬមិនដូច្នោះទេត្រូវដោះលែងអោយមានសេរីភាព ។ មិនមានវិធានទូទៅណាមួយដែលថា ជនគ្រប់រូបដែលរងចាំការវិនិច្ឆ័យទោសពីតុលាការ ត្រូវតែស្ថិតនៅក្រោមការឃុំខ្លួននោះទេ” ។

យោងទៅតាមយុត្តិសាស្ត្រអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីអំពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ គឺវាចាំបាច់ណាស់ក្នុងការធានាថា អាជ្ញាធរតុលាការ ធ្វើដោយយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការអនុវត្តដំណើរការនីតិវិធី ដើម្បីចៀសវាងនូវភាពអយុត្តិធម៌ ដែលផ្ទុយពីមាត្រា ៥(៣) នៃអនុសញ្ញានេះ ។

ឌុច មិនបានទទួលនូវការវិនិច្ឆ័យទោសតាមរយៈពេលកំណត់ដែលអាចធ្វើទៅបាន ហើយការទាមទារឱ្យដោះលែង តាមច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋមិនត្រូវបានគេអនុវត្ត ។

គាត់ត្រូវបានគេឃុំខ្លួនដោយមិនមានបញ្ជាក់នូវមូលហេតុ ។ រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនមិនបណ្តាលមកពី ឌុច ឬ មេធាវីរបស់គាត់ឡើយ ។

២.សមត្ថកិច្ច

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មានសមត្ថកិច្ចក្នុងការវាយតម្លៃលើភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នៃការឃុំខ្លួនកន្លងមកដែលធ្វើឡើងទៅលើ ឌុច ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវបានគេសុំឱ្យប្រកាសថាខ្លួនមានសមត្ថកិច្ច ហើយត្រូវធ្វើការពិចារណាលើភាពចាំបាច់ស្របច្បាប់ទាំងអស់អំពីការរំលោភចំពោះលើ សិទ្ធិរបស់ ឌុច ។

ក្នុងការបង្គាប់ឱមានការឃុំខ្លួន ឌុច សំរាប់ឆ្នាំទី ៩ នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានរួមចំណែកក្នុងរយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនដែលមានលក្ខណៈហួសហេតុ ហើយបានផ្តល់សុពលភាពដល់ដំណើរការនីតិវិធីមុនទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួននេះ ។

ឌុច ត្រូវបានឃុំខ្លួនក្នុងខណៈពេលនៃការរងទោសការបង្កើតឡើងនូវអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ហើយដំណើរការ នីតិវិធីរបស់តុលាការយោធា និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញពាក់ព័ន្ធគ្នាយ៉ាងស្អិត ។

មាត្រា១២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង និងមាត្រា ៣៣ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ០ចែងថា អ.វ.ត.ក នឹងអនុវត្តសមត្ថ កិច្ចរបស់ខ្លួនស្របតាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ។

សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការអន្តរជាតិ គឺផ្តោតការពាក់ព័ន្ធលើសិទ្ធិនៃការទទួលបានជំនុំជម្រះក្នុងរយៈ ពេលសមស្រប ឬ ត្រូវដោះលែង ។ ទាំងនេះបញ្ជាក់ថា រយៈពេលគិតចាប់តាំងពីការចាប់ខ្លួន ឬ ការឃុំខ្លួន លើកដំបូង និង រយៈពេលមុនថ្ងៃកាលបរិច្ឆេទដែលតុលាការទទួលបាននូវសមត្ថកិច្ចដើម្បីពិនិត្យពីការរំលោភបំពាន ត្រូវយកមកធ្វើការពិចារណា។

សាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ បានអនុញ្ញាតឱ្យមានការដាក់ពាក្យសុំដោះលែងជនដែលត្រូវចោទពីបទ ល្មើសដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរដូចគ្នានឹងបទល្មើសដែល ឌុច ត្រូវបានចោទប្រកាន់។

៣. លក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

ទោះបីជាសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលទាក់ទងនឹងសមត្ថកិច្ចនោះ ត្រឹមត្រូវក៏ដោយ ក៏សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅតែមានកាតព្វកិច្ចធ្វើការពិចារណាលើរយៈពេលឃុំខ្លួនពីមុនផងដែរ ក្នុងករណី សម្រេចធ្វើការឃុំខ្លួនបន្តទៀត។

លក្ខខណ្ឌក្នុងវិធាន ៦៣-៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលចែងពីបុរេលក្ខខណ្ឌសម្រាប់ចេញដីកាឃុំខ្លួនមិនបាន បំពេញឡើយ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា ឌុច ត្រូវជាប់ឃុំបន្តទៀត (ទី១) ដើម្បីរក្សា សណ្តាប់ធ្នាប់ សាធារណៈ (ទី២) ដើម្បីធានាបានពីការចូលបង្ហាញខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទនៅពេលសវនាការ (ទី៣) ដើម្បីការពារសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទ ។ ហេតុផលទាំងនេះមិនសមស្របហើយក៏មិនមានលក្ខណៈ គ្រប់គ្រាន់ដែរ។

សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ

យោងតាមយុត្តិសាស្ត្រ មុននឹងចេញដីកាឃុំខ្លួនត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌដូចជា៖ អង្គហេតុបង្ហាញថា ការ ដោះលែងជនជាប់ឃុំនឹងបង្កផលប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ហើយការឃុំខ្លួននេះស្របច្បាប់បានតែ ក្នុងករណីដែលមានការគំរាមកំហែងដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈប៉ុណ្ណោះ ។ វាមិនមិនត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ក្នុង ការរំពឹងទុកជាមុនសម្រាប់ទោសជាប់ឃុំឡើយ។ ភាពពាក់ព័ន្ធនឹងកត្តាទាំងនេះតាមកាលៈទេសៈ។

សុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួន

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបង្ហាញថា មានការគំរាមកំហែងពិតប្រាកដណាមួយឡើយ ។ លើសពី នេះ ឌុច អាចទទួលបានការការពារតាមវិធីផ្សេង ដូចជាការឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះជាដើម។

ហានិភ័យក្នុងការគេចខ្លួន

មានតែយុត្តិកម្មទេដែលសំអាងថា ឌុប អាចត្រូវផ្ដន្ទាទោសឱ្យជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ។ យោងតាមយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ ហានិភ័យដែលថាជនត្រូវចោទនឹងគេចខ្លួនត្រូវតែបង្ហាញឱ្យឃើញ ហើយហានិភ័យនៃការគេចខ្លួននេះមិនអាចវាយតម្លៃបានដោយងាយ ដោយគ្រាន់តែផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃស្ថានទម្ងន់ទោសបានឡើយ ។

ឌុប គួរតែអនុញ្ញាតឱ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ បើគាត់អាចបំពេញលក្ខខណ្ឌនៃការដាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ហើយនិងវិធានការផ្សេងទៀតនៃការឃុំខ្លួនអាចត្រូវអនុវត្តដូចជាការឃុំខ្លួននៅក្នុងផ្ទះជាដើម ។

៤.ការជួសជុលសំណង

អ.ប.ជ ត្រូវបានស្នើឱ្យបញ្ជាក់ថា ក្នុងករណីមានការដោះលែងឱ្យចេញពីសំណងផ្នែកខាងហិរញ្ញវត្ថុគួរតែសងទៅ ឌុប ហើយក្នុងករណីមានផ្ដន្ទាទោស រយៈពេល៨ឆ្នាំដែលគាត់ជាប់ឃុំគួរតែកាត់ដកចេញពីរយៈពេលនៃការផ្ដន្ទាទោស ។

VI- ក) សេចក្ដីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា

ចំពោះបញ្ហាប្រភេទនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាការពារសេចក្ដីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅចំពោះមុខតុលាការនេះ ។ សេចក្ដីសន្និដ្ឋានតបទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាកាលពីថ្ងៃទី០៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧ ។

១) សេចក្ដីសន្និដ្ឋានតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា

ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាលើកសំអាងហេតុថា គួរតែលើកបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ចោលពីព្រោះថា

- ១-ការយល់ឃើញរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រឹមត្រូវ ហើយមូលហេតុនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នអាចទទួលយកបាន និង
- ២-ការរំលោភបំពានណាមួយលើសិទ្ធិដែលត្រូវទទួលបានការជំនុំជម្រះក្នុងរយៈពេលសមស្រប មិនមែនបណ្តាលមកពី អ.វ.ត.ក ទេ ហើយការរំលោភបំពាននេះមិនមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់តម្រូវឱ្យ អ.វ.ត.ក ផ្តល់នូវសំណងណាមួយដល់ ឌុប ក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបសួរបានដែរ ។

ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា ក៏ស្វែងរកផងដែរនូវមូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់ធ្វើការបកស្រាយអំពី រយៈពេលកំណត់ ក្នុងវិធាន ៧៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលអះអាងបញ្ជាក់ថាមេធាវីការពារមិនបានអនុវត្តតាមរយៈពេលកំណត់ដែលបានផ្តល់ឱ្យ ។

១) មូលហេតុនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាលើកសំអាងឡើងថា មានមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់ដោយជឿជាក់ថា ឌុច បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ព្រមទាំងមូលដ្ឋានភស្តុតាងរឹងមាំដែល នាំឱ្យយល់ឃើញថា ចាំបាច់ត្រូវមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ។

អ.ប.ជ ត្រូវបានស្នើឱ្យអនុវត្តនូវបទដ្ឋានអន្តរជាតិទាក់ទងនឹងនីតិវិធី និងស្វែងរកការណែនាំជាចំបងអំពី យុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិផ្សេងទៀត ជាជាងសេចក្តីសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គការសិទ្ធិមនុស្ស។

សូមបញ្ជាក់ថាមូលហេតុក្នុងវិធាន ៦៣-៣ មិនស្របគ្នាឡើយ។ បទដ្ឋានទាក់ទងនឹងមូលហេតុត្រូវបាន ចាត់ទុកជាបទដ្ឋានមួយ “ជាការយល់ឃើញ” ដែលមូលហេតុទាំងនេះត្រូវបានគេបង្កើតឡើងដែលមានលក្ខណៈ ខុសប្លែកគ្នាពីភាពជាក់ស្តែង។

បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ និងបន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង

សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងថា តើបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញអាចបង្ហាញថាសហចៅក្រមស៊ើប អង្កេតបានប្រព្រឹត្ត “កំហុសដែលអាចវិនិច្ឆ័យបាន” ក្នុងការប្រើប្រាស់អំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដែរ ឬយ៉ាងណា។ ហើយមេធាវីការពារក្តីត្រូវទទួលបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង ដើម្បីបញ្ជាក់ថាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបាន ប្រព្រឹត្តកំហុសមែនដែរឬអត់។

ជាជំរើស **អ.ប.ជ** គួរយល់ឃើញថាសំអាងសម្រាប់ការឃុំខ្លួនត្រូវបានគេធ្វើឡើង ហើយគួរយល់ថាបន្ទុកដែល បង្ហាញថាមានភាពចាំបាច់ទៀតទេក្នុងការឃុំបណ្តោះអាសន្ននោះ គឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់មេធាវីការពារក្តី។

មូលហេតុទី១

សហព្រះរាជអាជ្ញាយោងទៅតាមភស្តុតាងបង្ហាញថា ឌុច ជាជនដែលមានហានិភ័យក្នុងការគេចខ្លួន ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកសំអាងឡើងថា មិនមានកំហុសដែលអាចវិនិច្ឆ័យបានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងការប្រើអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឡើយ ឬជាជំរើស មេធាវីការពារក្តីមិនបានបង្ហាញពីការធានាពីការបង្ហាញ ខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទឡើយ ប្រសិនបើជននេះត្រូវបានដោះលែងនោះ។

មូលហេតុទី២

សហព្រះរាជអាជ្ញាយោងទៅភស្តុតាងបង្ហាញថាសុវត្ថិភាពរបស់ ឌុច នឹងមានគ្រោះថ្នាក់ប្រសិនបើមាន ការដោះលែង និងបង្ហាញថាពេលវេលាកន្លងផុតទៅមិនបានកាត់បន្ថយនូវការគំរាមកំហែងទាំងនេះឡើយ ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកសំអាងឡើងថា មិនមានកំហុសដែលអាចវិនិច្ឆ័យបានរបស់សហចៅក្រមស៊ើប អង្កេតក្នុងការប្រើអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឡើយ ឬជាជំរើស មេធាវីការពារក្តីមិនបានបង្ហាញថានិងគ្មាន គ្រោះថ្នាក់ណាមួយកើតឡើងចំពោះសន្តិសុខរបស់ជនត្រូវចោទឡើយ ប្រសិនបើជននេះត្រូវបានដោះលែងនោះ។

មូលហេតុទី៣

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា ការចាប់ផ្តើមសកម្មភាពរបស់តុលាការអាចមានផលប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ នៅពេលដែលមានការបង្កើតឱ្យមានការចងចាំ និងការឈឺចាប់ឡើងវិញ និង សន្និដ្ឋានថា មិនមានកំហុស ដែលអាចវិនិច្ឆ័យបានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការប្រើអំណាចធនាធុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឡើយ ឬជាជំរើស មេធាវីការពារក្តីមិនបានបង្ហាញថានឹងគ្មានគ្រោះថ្នាក់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈឡើយ ប្រសិនបើជនត្រូវចោទត្រូវបានដោះលែងនោះ។

មូលហេតុទី៤

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា នៅពេលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានលើកឡើងពីបញ្ហា ការគាបសង្កត់លើសាក្សីឡើយ ។ អ.ប.ជ មានសិទ្ធិប្រើអំណាចធនាធុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនជំនួស ដើម្បីធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើចំណុចនេះ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញាបញ្ជាក់ថា មិនមានដីកាសម្រេចឱ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការដែលមានលក្ខណៈរឹងមាំគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីធានាបានអំពីវត្តមានរបស់ ឌុច ហើយមិនធ្លាប់មានយុត្តិសាស្ត្រទាក់ទងនឹងដីកាបែបនេះនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឡើយ ពីព្រោះទស្សនៈនេះទើបតែបញ្ចូលកាលពីពេលថ្មីៗនេះប៉ុណ្ណោះ។

២) ការមិនបានដោះលែង ឌុច ឱ្យនៅក្រៅឃុំ គ្មានកំហុសឡើយ

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា ដីការរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនមែនជាដីកាធ្វើឱ្យការឃុំខ្លួនរបស់តុលាការយោធាពីមុនមានសុពលភាពនោះទេ តែផ្ទុយទៅវិញ វាជាសេចក្តីសម្រេចឯករាជ្យមួយដែលធ្វើឡើងក្នុងការប្រើប្រាស់សមត្ថកិច្ចដោយឡែករបស់ខ្លួន ត្រង់ថា (ទី១) អ.វ.ត.ក ជាស្ថាប័នតុលាការឯករាជ្យដាច់ពីតុលាការយោធា និង(ទី២) អ.វ.ត.ក មិនដែលមានកិច្ចសហការជាមួយ ឬ អនុវត្តតាមកិច្ចណាមួយរបស់តុលាការយោធាឡើយ។

ឯករាជ្យភាពរបស់ អ.វ.ត.ក

អ.វ.ត.ក គឺជា “សាលាក្តីអន្តរជាតិពិសេស” មួយដែល:

- ១- បង្កើតឡើងដោយសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ
- ២- បង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃ “យន្តការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ”
- ៣- មានយុត្តាធិការខុសប្លែកពីតុលាការជាតិកម្ពុជា ដោយសារតុលាការនេះមានកម្រិតខាងសម្ភារៈពេលវេលា និងជនដែលត្រូវនាំមកជំនុំជម្រះ
- ៤- មិនអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅតុលាការដទៃទៀតក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានឡើយ
- ៥- មានរយៈពេលកំណត់
- ៦- មានរចនាសម្ព័ន្ធពិសេសដោយឡែកពីតុលាការជាតិ

ការគ្មានកិច្ចសហការគ្នារវាង អ.វ.ត.ក និង តុលាការយោធា

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា ការដែលតុលាការយោធាសំអាងលើច្បាប់ អ.វ.ត.ក ដើម្បីឃុំខ្លួន ឬ មិនមានការពាក់ព័ន្ធគ្នាទេ ពីព្រោះគ្មានការបន្តកិច្ចការទាំងផ្នែកអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់ រវាងនីតិវិធីរបស់តុលាការយោធា និង នីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក ។ ជាពិសេស អ.វ.ត.ក មិនបានស្នើឱ្យតុលាការយោធា ឃុំខ្លួន ឬ ទេ ។ ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការស៊ើបអង្កេតជាបឋមដោយខ្លួនឯង ហើយ ឬ ត្រូវបានទាំខ្លួនតាមដីកាបង្គាប់ឱ្យទាំខ្លួនរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដោយមិនបានផ្ទេរមកពីតុលាការយោធាទេ ហើយសំណុំរឿងទាំងមូលរបស់តុលាការយោធាមិនបានដាក់ចូលមកសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតឡើយ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា អ.ប.ជ គួរតែពិនិត្យលើរយៈពេលដែល ឬ ខិតខំស្វែងរកអស់លទ្ធភាពនូវការជួសជុលសំណងនៅតុលាការយោធា ក៏ដូចជាធ្វើការពិចារណាថាតើ អ.វ.ត.ក គួរផ្តល់ ឬ មិនគួរផ្តល់នូវការជួសជុលសំណងនេះ ។

៣. មូលដ្ឋានសំណល់សម្រាប់ការជួសជុលសំណង

សហព្រះរាជអាជ្ញាសន្និដ្ឋានថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានភាពត្រឹមត្រូវក្នុងការកំណត់ថាការពន្យារពេលការឃុំខ្លួនមិនមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីតម្រូវឱ្យមានការជួសជុលសំណងជាបន្ទាន់ណាមួយឡើយ ហើយការជួសជុលសំណងចុងក្រោយណាមួយមិនមែនជាបញ្ហាដែលស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតទេ ។ មានការលើកឡើងថា ការដែលពឹងផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិជាសេចក្តីណែនាំសមស្របជាងយុត្តិសាស្ត្រខាងសិទ្ធិមនុស្សនោះ គឺពេលដែលមានភស្តុតាងថាមានការធ្វើទារុណកម្ម ឬការធ្វើបាបធ្ងន់ធ្ងរទើបតុលាការកាត់ទោសបទឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិផ្តល់នូវសំណង ។

VII- សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី (ជាភាគីដែលមិនមានការពាក់ព័ន្ធក្នុងរឿងក្តី)

ប៉ុន្តែជាអ្នកដែលបានដាក់សារណាដើម្បីជាជំនួយដល់តុលាការ) នៅថ្ងៃទី០៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ តុលាការនេះបានអញ្ជើញអង្គការ និងសាធារណជនឱ្យដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាណាមួយក្នុងករណីខាងលើដោយកំណត់ពេលត្រឹមថ្ងៃទី០៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧ ។ តុលាការសូមផ្តល់អំណរអរគុណដល់អ្នកដែលបានដាក់សារណាចូលមកតុលាការ ដូចជា:

- ១- Stan Starygin
- ២- Jeffrey M. Kahan នៃក្រុមអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិកម្ពុជា
- ៣- គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មនៃអង្គការ-សមាគមការពារសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
- ៤- សាស្ត្រាចារ្យ David Scheffer
- ៥- មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គម និង គំនិតផ្តួចផ្តើមសម្រាប់យុត្តិធម៌នៅក្នុងអាស៊ី

៦- Anne Heindel

សារណាទាំងនេះនិយាយពីបញ្ហាគតិយុត្តសំខាន់ៗ ហើយវាមិនមានផ្សេងពីនេះដែលយោងក្នុងរបាយការណ៍នេះឡើយ។ ចៅក្រមរបាយការណ៍បញ្ជាក់ថា សារណាទាំងនេះ រួមជាមួយសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ និង សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញានឹងត្រូវតុលាការយកមកពិចារណា។

អនុសាសន៍បន្ថែម

សារណាសាធារណៈទាំងអស់របស់ភាគី រួមទាំងសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ត្រូវបានផ្សាយតាមគេហទំព័ររបស់ អ.វ.ត.ក

១) អនុច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធ

ដូច ប្រសិនត្រូវបានគេរកឃើញពីទុក្ខភាពនៃបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ ត្រូវផ្តន្ទាទោសតាម មាត្រា ៣៩ (ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា “នឹងត្រូវផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋដាក់ពន្ធនាគារ ពី ៥ ឆ្នាំ រហូត ដល់មួយជីវិត ។

ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នក្នុងសំណុំរឿងនេះ ត្រូវអនុវត្តក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក មាត្រា ៦៣។ កថាខ័ណ្ឌ (៣) នៃវិធានខាងលើចែងអំពីមូលដ្ឋានដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អាចចេញដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង កថាខ័ណ្ឌ (៤) ចែងអំពីសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ។

មាត្រា ៦៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង

៣. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អាចចេញដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ ដោយគោរពតាមលក្ខខ័ណ្ឌ ដូចខាងក្រោម:

- ក) មានមូលហេតុដែលត្រូវបានរកឃើញនិងជឿជាក់ច្បាស់ថា ជននោះធ្លាប់បានប្រព្រឹត្ត បទល្មើសមួយ ឬ ច្រើន ដូចមានចែងក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម។
- ខ) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នគឺជាវិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បី:
  - (១) រារាំងកុំឱ្យជននោះគាបសង្កត់លើសាក្សី ឬ ជនរងគ្រោះ ឬ រារាំងកុំឱ្យមានការត្រូវរុក្ខារវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិតចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។
  - (២) ថែរក្សាភស្តុតាង និងការពារមិនឱ្យបំផ្លាញភស្តុតាង ។
  - (៣) ធានាអំពីវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទនៅពេលដំណើរការនីតិវិធី ។
  - (៤) ការការពារសុវត្ថិភាពជនដែលត្រូវចោទ ឬ
  - (៥) រក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ។

៤. ជនត្រូវចោទអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ។

គ) អង្គហេតុ

មានមូលហេតុដែលត្រូវបានរកឃើញនិងជឿជាក់ច្បាស់ថា ជននោះធ្លាប់បានប្រព្រឹត្ត បទល្មើសមួយ ឬ ច្រើន ដូចមានចែងក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម (វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៣) ក)។

សហព្រះរាជអាជ្ញា បានចោទប្រកាន់ថា ឌុច បានសារភាពថាគាត់ជាអនុប្រធាន និងបន្ទាប់មកជាប្រធាន មន្ទីរឃុំយ៉ាង ស-២១ ពីឆ្នាំ១៩៧៥ មក ហើយរឿងនេះមិនត្រូវបានតវ៉ាដោយមេធាវីការពារក្តីនៅក្នុងបណ្តឹង ឧទ្ធរណ៍របស់ពួកគេឡើយ ។ នេះក៏ជាជំហររបស់គាត់ផងដែរ ពេលដែលសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាសែត បើយោង តាម ឯកសារដែលដាក់មកដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ។

ឌុច បានអះអាងថា អំណាចរបស់គាត់នៅ ស-២១ ជាអំណាចខាងទ្រឹស្តី ហើយគាត់ធ្វើតាមថ្នាក់លើ របស់គាត់ប៉ុណ្ណោះ ។ តាមកាបង្ហាញ ក្នុងអត្ថបទពីរតាមរយៈបទសម្ភាសន៍ឆ្នាំ១៩៩៩ ដែលមានចំណងជើង “បរិវត្តអ្នកធ្វើទារុណកម្ម ខ្មែរក្រហម មានអារម្មណ៍ថា ជីវិតរបស់គាត់ដូច St Paul” និង “ម្តាយ ឌុច គ្រួសារភ័យខ្លាចអំពីសមាសភាពជាប្រធានគុក ទួលស្វែង (ស-២១)” ។

តាមរយៈដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ឌុច ត្រូវបានសួរសម្តែងជាច្រើនដងដោយសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត និងបានប្តេជ្ញាថានឹងបង្ហាញភស្តុតាងតាមការត្រូវការរបស់តុលាការ ប៉ុន្តែមិនអាចបង្ហាញទេក្នុង ដំណាក់កាលជាសាធារណៈ ខណៈដែលសំណុំរឿងនៅជាការសម្ងាត់នៅឡើយ ។

វិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បីធានាទូរការបង្ហាញខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទពេលសវនាការ (វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៣) ខ(៣))

ឌុច រស់នៅដោយមានសេរីភាពពីឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ ១៩៩៩ មុនពេលត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងឃុំខ្លួនដោយតុលាការ យោធា ។

ឌុច បានប្រើឈ្មោះជាច្រើន (ខ. យឹម គាវ, ហ្គេច អ៊ាវ, ឌុច និង ហង្ស ពិន និង កាំង ជាវ ។ ទាំងនេះត្រូវបានជំទាស់ ដែលថាវាជាការអនុវត្តទៅប៉ុណ្ណោះក្នុងការប្តូរឈ្មោះក្នុងកំឡុងពេលបដិវត្ត ។

ក្នុងអត្ថបទដែលមានចំណងជើង “បរិវត្តអ្នកធ្វើទារុណកម្ម ខ្មែរក្រហម មានអារម្មណ៍ថាជីវិតរបស់គាត់ដូច St Paul” អ្នកការសែតឈ្មោះ សិត មីដាន (Seth Mydans) និយាយថា ឌុច បានប្រាប់ថា គាត់បានចាកចេញ ពីចលនារបស់គាត់នៅឆ្នាំ ១៩៩២ ហើយធ្វើជាគ្រូបង្រៀន បន្ទាប់មកប្រើឈ្មោះផ្សេងមួយទៀត ហើយធ្វើការ ជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិ និងអង្គការជួយសង្រ្គោះឯកជន (private relief organization) ។

ក្នុងអត្ថបទ “The lost Executioner” កំរងរឿងអំពី ខ្មែរក្រហម” អ្នកកាសែតឈ្មោះ និក ដុនលប Nic Dunlop រាយការណ៍ថា បន្ទាប់ពី ឌុច ត្រូវបានស្គាល់ដោយមន្ត្រីរដ្ឋ ដែលសុំមិនបញ្ចេញឈ្មោះ គាត់បានបញ្ជាក់ប្រាប់មន្ត្រីនោះថា គាត់ស្គាល់ប្រជាជននៅសំឡូតច្រើន ដែលអាចផ្តល់ការការពារដល់គាត់បាន (រឿងក្នុងពេលនោះមិនបានបញ្ជាក់ក្នុងសម្រង់ឯកសាររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាឡើយ) ឌុច បន្ទាប់មកត្រូវទទួលបានការងារជានាយកសាលា ។

អ្នកកាសែតឈ្មោះ និក ដុនលប Nic Dunlop រាយការណ៍ថា គាត់បានឃើញជីវប្រវត្តិ និង ប្រវត្តិរូបសង្ខេបរបស់ ឌុច ដែលបានប្រគល់ឱ្យនិយោជកនៅមន្ទីរអប់រំនៅ ស៊ីសុផុន ។

ឌុច រស់នៅសំឡូតពេលដែល និក ដុនលប រកឃើញគាត់នៅឆ្នាំ ១៩៩៩ ។

យោងតាមលោក និក ដុនលប នៅពេលដែលរឿងដែលការរកឃើញ ឌុច និង ការសារភាពរបស់គាត់ត្រូវបានដឹងជាសាធារណៈ ឌុច ក៏បានបាត់ខ្លួន។

ក្នុងអត្ថបទ “ម្តាយ ឌុច៖ គ្រួសារភ័យខ្លាចអំពីសមាសភាពជាប្រធានគុកទូលស្នែង (ស-២១)” អ្នកសារព័ត៌មាន John Ciorciari និង Kok-Thay Eng រាយការណ៍អំពីបទសម្ភាសន៍ជាមួយម្តាយ ឌុច ខណៈដែលគាត់និយាយថា ឌុច បាត់ខ្លួននៅឆ្នាំ ១៩៧៩ ហើយគ្រួសារមិនបានទទួលដំណឹងពី ឌុច ឡើយរយៈពេលជាងពីរទស្សវត្ស ដូច្នេះគេគិតថា ឌុច បានស្លាប់បាត់ទៅហើយ ។ អ្នកសារព័ត៌មាន ក៏បានរាយការណ៍ថា ម្តាយ ឌុច បាននិយាយថា ឌុច បានមកលេងគាត់ខ្លះដែរ និងបន្តមកលេងជាញឹកញាប់នៅចន្លោះឆ្នាំ ១៩៩៦ និង ១៩៩៩ ។ បើតាមសំដីអ្នក សារព័ត៌មាន ឌុច រស់នៅក្នុងជីវិតស្ងប់ស្ងាត់ក្នុងតំបន់ដែលកាន់កាប់ដោយខ្មែរក្រហម នៅភាគខាងជើងឈាង ខាង លិចប្រទេសកម្ពុជា រហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៩៥ ។ ពេលដែល ឌុច ចូលជាគ្រីស្ទបរិស័ទក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៥ គាត់បាន ប្រើឈ្មោះហៅក្រៅថា តា ពិន និងធ្វើការជាជំនួយការផ្នែកសុខភាពនៅជំរុំជនភៀសខ្លួន ។

ក្នុងអត្ថបទដែលមានចំណងជើងថា “Death in Detail” ដែលអ្នកសារព័ត៌មាន ណេត ថាយើ Nate Thayer បានធ្វើកិច្ចសម្ភាសន៍ ៤០ ម៉ោង ជាមួយ ឌុច មុនពេលដែលគាត់ត្រូវបាននាំខ្លួនមកមន្ទីរឃុំឃាំងដកស្រង់សំដីគាត់ “ខ្ញុំទាយទុកថា ខ្ញុំនឹងត្រូវចូលពន្ធនាគារឥឡូវនេះ ប៉ុន្តែវាមិនអីទេ” ការសម្លាប់ត្រូវតែមានគេដឹងការពិតគួរតែត្រូវ គេដឹង” ។ និក ដុនលប សរសេរក្នុងអត្ថបទគាត់ថា ឌុច បានប្រគល់ខ្លួនទៅឱ្យអាជ្ញាធរបន្ទាប់មកគាត់ត្រូវ បានដឹកដោយឧទ្ធអ្នាគមក្រុមភ្នំពេញមកដាក់នៅមន្ទីរឃុំឃាំងដែលមានការការពារខ្ពស់ ហើយត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការ ។

មេធាវីការពារក្តីបានធានាថា ឌុច និងបង្ហាញខ្លួននៅពេលសវនាការ ប៉ុន្តែមិនបានដាក់ភស្តុតាងបញ្ជាក់ ឡើយទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ។

វិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បីការពារសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទ (វិធានផ្ទៃក្នុងវិធាន ៦៣(៣) ១៤)

បន្ទាប់ពីមានកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយ និក ដុនលប អំពីរបបខ្មែរក្រហម និង ឌុច ត្រូវបានស្គាល់ថាជាអ្នក ដឹកនាំមួយរូប ឌុច សួរ ដុនលបថា “តើអ្នករាល់គ្នា បានដឹងថាគាត់នៅឯណា និង ដឹងពីអត្តសញ្ញាណរបស់គាត់ ឬអត់ ?” គាត់បានបន្ថែមទៀតថា “ពួកគេនឹងមានកំហឹង ប្រសិនបើបានដឹង” ច្បាស់ណាស់ក្នុងរឿងដែលទាក់ទង នឹង ខ្មែរក្រហម ទោះជាអ្នកដែលបានចូលសារភាពរស់នៅជាមួយរដ្ឋាភិបាលក៏ដោយ” ។ ដុនលប រាយការណ៍ថា គាត់មិនបានដឹងថានេះជាការប្រុងប្រយ័ត្ន ឬ ការគំរាមកំហែងឡើយ ។ គាត់បានបន្ថែមថា បើតាមគាត់ដឹង កងការពាររបស់ ឌុច នៅតែស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គាត់ក្នុងតំបន់នោះ ហើយ ឌុច នៅតែអាចបញ្ជា អ្នកទាំងនោះឱ្យជួយលាក់ខ្លួនគាត់ ពេលដែលគាត់ទទួលការគំរាមកំហែង។

ឌុច បានផ្តល់បទសម្ភាសន៍ជាមួយនឹងតំណាងឧត្តមស្នងការអង្គការសហប្រជាជាតិទទួលបន្ទុកសិទ្ធិមនុស្ស UNHCR និងអ្នកសារព័ត៌មានផ្សេងៗទៀត ដែលគាត់បានអះអាងបញ្ជាក់អំពីតំណែងជាប្រធាន ស-២១ ពីមុន របស់គាត់ និងអះអាងបង្ហាញពីសមាជិកផ្សេងទៀតនៃរបបខ្មែរក្រហម ។ ក្នុងអត្ថបទបឋមរបស់សារព័ត៌មានបង្ហាញ ថា មុនពេលដែលគាត់ត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩ ឌុច បានបង្ហាញពីការភ័យខ្លាចដល់អាយុជីវិត របស់គាត់ដល់អ្នកសារព័ត៌មាន ។ អង្គការសហប្រជាជាតិ និង អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ ក៏បានបង្ហាញ អំពីការព្រួយបារម្ភផងដែរ នាពេលនោះ អំពីសុវត្ថិភាពរបស់ ឌុចព្រោះតាមរយៈបទសម្ភាសន៍ ឌុច បានបង្ហាញនូវ ឧក្រិដ្ឋកម្មជាច្រើន ដែលបានប្រព្រឹត្តដោយមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។

សហព្រះរាជអាជ្ញា ក៏បានលើកផងដែរថា ពេលនេះអត្តសញ្ញាណរបស់ ឌុច ត្រូវបានគេដឹងជាទូទៅ ហើយរូបថត គាត់ត្រូវបានបង្ហាញនៅគ្រប់ទំព័រកាសែត និង ស្ថានីយទូរទស្សន៍ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។

មេធាវីការពារក្តី បានលើកឡើងថា រយៈពេលដែល ឌុច រស់នៅដោយមានសេរីភាពនោះ ពុំមានការ ប៉ុនប៉ង ណាមួយត្រូវបានធ្វើមកលើសុវត្ថិភាពគាត់ឡើយ ។

វិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បីរក្សាបាននូវសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ (វិធានផ្ទៃក្នុងវិធាន ៦៣(៣) ១ ៥)

ដើម្បីគាំទ្រការអះអាងដែលថា ការអនុវត្តនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក អាចនិងបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គមកម្ពុជា សហព្រះរាជអាជ្ញាបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានវាយតម្លៃអំពីការភ័យខ្លាចរបស់សាក្សី ដែលនឹងត្រូវផ្តល់សាក្សីកម្ម ចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដែលមិនអាចត្រូវបានបង្ហាញជាសាធារណៈ ។

មេធាវីការពារក្តី បានលើកឡើងថា រយៈពេលដែល ឌុច រស់នៅដោយមានសេរីភាពនៅចន្លោះ ឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ ១៩៩៩ ពុំមានការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈឡើយ ។(កថាខ័ណ្ឌ ១០៥ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍) ។

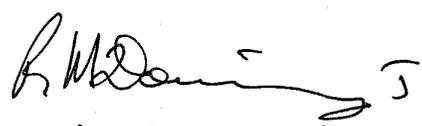
វិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បីការពារជនគ្រូវចោទក្នុងការដាក់ការគាបសង្កត់ទៅលើសាក្សី ឬ ជនរងគ្រោះ ឬ ការពារការប្រយោជន៍គ្នារវាងជនគ្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិត នៃបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក (វិធានផ្ទៃក្នុងវិធាន ៦៣(៣) ១ ១)

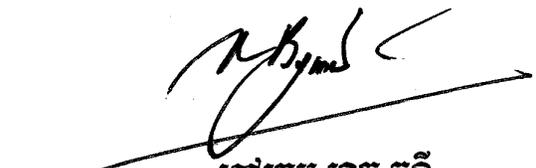
ឌុច បញ្ជាក់ថាអះអាងថា គាត់ពុំស្គាល់ឈ្មោះសាក្សីទេ ហើយទោះបី ប្រសិនបើគាត់បានដឹងក៏ដោយ ក៏គាត់គ្មានហេតុផលណាមួយទៅរំខានដល់សាក្សីឡើយ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញា ដើម្បីគាំទ្រការចោទប្រកាន់របស់គាត់ ធ្វើការយោងសំអាងលើអត្ថបទដែលមាន ចំណងជើងថា “ជនរងគ្រោះ និង ជនល្មើស-សាក្សីកម្មរបស់យុទ្ធជនក្រហម” “Victims and Perpetrators- Testimony of Young Khmer Rouge Comrades” ដែលថាឆ្នាំគុកដែលបានធ្វើការឱ្យ ឌុច នៅមន្ទីរឃុំឃាំង ស-២១ បានបង្ហាញអំពី “អារម្មណ៍ភ័យខ្លាចដែលមាននៅគ្រប់កន្លែង” ដែលខ្លួនបានជួបនៅពេលដែលពួកគេ ធ្វើការ នៅ ស-២១ ។

របាយការណ៍សាធារណៈដែលមានចំណងជើងថា “ការប្រមូលអាវុធ ២០០៥-២០០៧ បង្ហាញថាអាវុធ ចំនួន ១៦ ៩៤០ ត្រូវបានប្រមូលពីក្នុងស្រុកចំនួនពីរ ពីខែ កញ្ញា ឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ថ្ងៃទី ៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧ (ធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីមានដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន) និងរបាយការណ៍ផ្សេងទៀត ដែលមានចំណងជើងថា “តើមានអាវុធចំនួនប៉ុន្មាននៅកម្ពុជា ?” តាមស្ថាន បើប្រហែលជាមានអាវុធចំនួន ២២ ០០០ ទៅ ៨៥ ០០០ កំពុងចរាចរខុសច្បាប់នៅកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ។

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី១៩ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៧

ចៅក្រម Rowan Downing

ចៅក្រម ហួត គុឌី